

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

ZAKLJUČNA STROKOVNA NALOGA VISOKE POSLOVNE ŠOLE

IZZIVI TURČIJE V PRISTOPNEM PROCESU K EU

Ljubljana, september 2021

HERMAN DIHPOL

IZJAVA O AVTORSTVU

Podpisani Herman Dihpol, študent Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, avtor predloženega dela z naslovom Izzivi Turčije v pristopnem procesu k EU, pripravljenega v sodelovanju s svetovalko red. prof. dr. Katjo Zajc Kejžar

IZJAVLJAM

1. da sem predloženo delo pripravil samostojno;
2. da je tiskana oblika predloženega dela istovetna njegovi elektronski obliki;
3. da je besedilo predloženega dela jezikovno korektno in tehnično pripravljeno v skladu z Navodili za izdelavo zaključnih nalog Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, kar pomeni, da sem poskrbel, da so dela in mnenja drugih avtorjev oziroma avtoric, ki jih uporabljam oziroma navajam v besedilu, citirana oziroma povzeta v skladu z Navodili za izdelavo zaključnih nalog Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani;
4. da se zavedam, da je plagiatorstvo – predstavljanje tujih del (v pisni ali grafični obliki) kot mojih lastnih – kaznivo po Kazenskem zakoniku Republike Slovenije;
5. da se zavedam posledic, ki bi jih na osnovi predloženega dela dokazano plagiatorstvo lahko predstavljalo za moj status na Ekonomski fakulteti Univerze v Ljubljani v skladu z relevantnim pravilnikom;
6. da sem pridobil vsa potrebna dovoljenja za uporabo podatkov in avtorskih del v predloženem delu in jih v njem jasno označil;
7. da sem pri pripravi predloženega dela ravnal v skladu z etičnimi načeli in, kjer je to potrebno, za raziskavo pridobil soglasje etične komisije;
8. da soglašam, da se elektronska oblika predloženega dela uporabi za preverjanje podobnosti vsebine z drugimi deli s programsko opremo za preverjanje podobnosti vsebine, ki je povezana s študijskim informacijskim sistemom članice;
9. da na Univerzo v Ljubljani neodplačno, neizključno, prostorsko in časovno neomejeno prenašam pravico shranitve predloženega dela v elektronski obliki, pravico reproduciranja ter pravico dajanja predloženega dela na voljo javnosti na svetovnem spletu preko Repozitorija Univerze v Ljubljani;
10. da hkrati z objavo predloženega dela dovoljujem objavo svojih osebnih podatkov, ki so navedeni v njem in v tej izjavi.

V Ljubljani, dne _____

Podpis študenta: _____

KAZALO

UVOD	1
1 ODNOSI MED OSMANSKIM CESARSTVOM IN EVROPO SKOZI ZGODOVINO	2
1.1 Ustanovitev in vzpon Osmanskega cesarstva	2
1.2 Konec ekspanzijske politike	4
1.3 Propad Osmanskega cesarstva	4
1.4 Trgovinski in politični odnosi med Evropo in Osmanskim cesarstvom	5
2 RAZVOJ ODNOSOV MED REPUBLIKO TURČIJO IN EVROPO	6
2.1 Osamosvojitvena vojna in Atatürk	6
2.2 Odnosi med Evropsko unijo in Turčijo	7
3 GOSPODARSKO SODELOVANJE MED TURČIJO IN EU	9
4 IZZIVI PRI VSTOPU TURČIJE V EU	10
4.1 Gospodarski problemi Turčije	10
4.2 Odnosi Turčije z Grčijo in Ciprom	11
4.3 Odnosi Turčije z ostalimi sosednjimi državami	13
4.4 Človekove pravice v Turčiji	14
5 IZGLEDI ZA RAZVOJ PRIHODNJIH ODNOSOV MED EU IN TURČIJO....	16
SKLEP	17
LITERATURA IN VIRI	18

KAZALO SLIK

Slika 1: Skupna vrednost izvoza Turčije v Evropsko unijo in uvoza iz Evropske unije v Turčijo med leti 2013 in 2020 (v milijon ameriških dolarjih).....	9
Slika 2: Vrednost izvoza orožja, izdelanega v Italiji, v Turčijo med leti 2014 in 2020 (v milijon evrih).....	14
Slika 3: Število nerešenih primerov na Evropskem sodišču za človekove pravice leta 2020	15

SEZNAM KRATIC

angl. – angleško

EU – (angl. European Union); Evropska unija

NATO – (angl. North Atlantic Treaty Organisation); Severnoatlantska pogodbeno organizacija

OPDA – (angl. Ottoman Public Debt Administration); Administracija za osmanski javni dolg

BDP – Bruto domači proizvod

UVOD

Za večino ljudi v Sloveniji je danes samoumevno, da so naša in sosednje države del Evropske unije. Medtem, ko se moja generacija skoraj več ne spomni časov pred vstopom Slovenije v Evropsko unijo (v nadaljevanju EU), pa je v resnici minilo manj kot 20 let, od kar smo tudi mi bili kandidati in imeli pogajanja o vstopu naše države v Evropsko unijo. Pred tem pa je Slovenija morala izpolnjevati določene pogoje.

Danes se zopet kar nekaj držav pogaja za vstop v Evropsko unijo. Te države so Srbija, Črna gora, Severna Makedonija, Albanija in Turčija. (European Commission, brez datuma) a) Turčija se najdlje od vseh držav nahaja v pristopnem procesu, vendar so novice, ki jih slišimo o Turčiji v zadnjih nekaj letih, prej povezane z vsemi ostalimi negativni razvoji v državi, kakor o dejanskem napredku pri vstopu v Evropsko unijo, ki pa deluje vedno manj verjeten. (Scazzieri, 2021) Prav slednje je razlog, da bom zaključno nalogo posvetil perspektivi Turčije v evropsko integracijo.

Namen zaključne strokovne naloge je prispevati k razumevanju okoliščin za razvoj odnosov med Evropsko unijo in Turčijo. Cilj naloge pa je predstaviti razvoj odnosov med Turki in Evropejci, preučiti, kakšne težave so se pojavile pri procesu približevanja Turčije k Evropski uniji in, kako bi lahko izgledal vstop Turčije v Evropsko unijo v prihodnosti. Pomembno vprašanje, na katerega bom skušal odgovoriti tekom tega diplomskega dela, je tudi, kakšen razvoj odnosov med EU in Turčijo lahko pričakujemo v prihodnosti.

Pri pisanju zaključne strokovne naloge si bom pomagal z znanstvenimi in strokovnimi članki ter monografijami, ki bodo dale boljši pogled na zgodovinski razvoj Turčije in njenih odnosov z Evropsko unijo. Poleg tega bom uporabil tudi pravne dokumente in uradna poročila, ki opisujejo trenutne nesporazume med Evropsko unijo in Turčijo.

V prvem poglavju bom predstavil razvoj odnosov med Turki in Evropejci skozi zgodovino. Predstavil bom tudi prve stike Evropejcev s turškimi ljudstvi, nastanek Osmanskega cesarstva in njihovih problematičnih odnosov z zahodom ter, kako so kljub vojnem in problematičnim začetkom, vseeno trgovali in sodelovali z Evropo.

V drugem poglavju bo povedanih nekaj stvari o nastanku Republike Turčije in o njenem sodelovanju z Evropo. Tu bom tudi predstavil, kako so se turško-evropski odnosi izboljšali, kako se je Turčija začela vključevati v razne organizacije zahodnega sveta in zgodovino sodelovanja Turčije in Evropske unije.

Tretje poglavje se dotakne gospodarskega in ostalega sodelovanja med Evropsko unijo in Turčijo. Opisano je, kako sta se spremenila uvoz in izvoz Turčije skozi leta, in predstavljena finančna pomoč Evropske unije Turčiji.

Četrto poglavje govori o izzivih pri vstopu Turčije v EU. Tu so omenjene vse težave, ki negativno vplivajo na pristopni proces Turčije, med drugim tudi odnosi Turčije s sosednjimi državami in poslabšanje človekovih pravic v zadnjih letih.

Peto poglavje pa se dotakne možnih scenarijev odnosov med Turčijo in Evropsko unijo v prihodnosti in, kako bi se stvari lahko izboljšale.

V sklepu bom povzel vsebino vseh bistvenih informacij in spoznanj, ki sem jih podal v tej diplomski nalogi.

1 ODNOSI MED OSMANSKIM CESARSTVOM IN EVROPO SKOZI ZGODOVINO

1.1 Ustanovitev in vzpon Osmanskega cesarstva

V začetku 13. stoletja je bila Anatolija razdeljena na dva dela: Bizantinsko cesarstvo in Sultanat Rum, ki so ga ustanovili Seldžuški Turki. Seldžuški Turki so v 11. stoletju prišli iz Centralne Azije in so se večkrat bojevali proti evropskim križarjem. V sredini 13. stoletja pa so izgubili vojno z Mongoli in postali njihovi vazali. Sultanat je začel razpadati na manjše bejlške (kneževine) in eden od teh je bil pod vodstvom Osmana I. (Imber, 2009, str. 6, 7). Konec 13. stoletja je Osman I. postal vodja več turških nomadskih plemen, ki so pogosto napadala Bizantinska mesta. Njegov uspeh nad bizantinsko vojsko je privabil vedno več novih bojevnikov. Med njimi niso bili le muslimanski Turki, ampak tudi nekateri krščanski Grki in Bolgari. Hkrati so se bojevali tudi z drugimi turškimi ljudstvi v Anatoliji (Ágoston & Masters, 2009, str. 444). Osmanov sin, Orhan, je razvil tehnologijo za obleganje mest in malo za tem so zasedli bizantinsko severno Anatolijo. Orhan se je poročil s hčerko Ivana VI., bodočega bizantinskega cesarja, in kasneje podprl Ivana VI., ki je nasprotoval takratnemu cesarju. Ko je Ivan VI. postal sovladar, je Orhanu, leta 1352, dovolil napad na Galipoli, ki je postalo prvo oporišče Turkov v Evropi (Imber, 2009, str. 9, 10). Za tem so Osmani začeli vojaške operacije v Trakiji, proti Bolgarom in Bizantincem, in v naslednjem stoletju so zavzeli skoraj vso Trakijo (Imber, 2009, str. 10). S temi osvajanjem so si pridobili tudi veliko prednost pred ostalim turškim ljudstvom v Anatoliji, saj so z novim ozemljem pridobili tudi veliko bogastva in ugleda (Kafadar, 1995, str. 16).

Leta 1363 so Turki zasedli Bizantinsko mesto Adrianopol, ga preimenovali v Odrin in ga razglasili za novo glavno mesto Osmanskega cesarstva. Leta 1371 so Srbi napadli Odrin, vendar so doživeli uničujoč poraz. Leta 1376 je bolgarski cesar postal vazal Murada I, ki je leta 1385 zasedel Sofijo v Bolgariji, Severno Makedonijo in južno Albanijo, leta 1386 Niš in leta 1387 Solun. Na Vidovdan, leta 1389, se je odvijala bitka na Kosovem polju, ki se je za obe strani končala uničujoče (Imber, 2009, str. 12). Srbom je ostalo premalo vojakov in malo za tem so postali vazali Osmanov (Fine, 1994, str. 410, 411). Zatem so Osmani začeli napadati južno mejo Madžarske in nekatere dele današnje Grčije. Osmani so Bolgarijo

zasedli v celoti, ki je tako, kot prva država v Evropi, izginila zaradi Turkov (Imber, 2009, str. 15). Leta 1395 so Osmani, s pomočjo svojih srbskih vazalov, napadli tudi Vlaško, kjer so zmagali Romuni, ki pa so vseeno postali osmanski vazali (Fine, 1994, str. 424). Leta 1422 so Benetke zavzele Solun, zaradi česar se je začela prva daljša vojna med Turki in Benečani, ki so prej imeli dobre odnose. Tudi Srbi, Madžari, Romuni in druga turška ljudstva, so ta čas napadli Osmane, vendar so bili poraženi. Benečani so leta 1432 podpisali mirovno pogodbo in Solun predali Osmanom. Leta 1441 pa so Sveto rimsko cesarstvo, Poljska, Albanci in ostala turška ljudstva v Anatoliji, napadli Osmansko cesarstvo. Osmani so tako izgubili velike dele Bolgarije in Srbije, kasneje pa so premagali Madžare in Albance (Imber, 2009, str. 19-27).

Mehmed II., ki je kasneje postal znan kot Mehmed Osvajalec, je prišel na oblast leta 1451. Premagal in okupiral je druga turška ljudstva v Anatoliji in podpisal mirovne pogodbe z Benetkami in Madžarsko. Leta 1452 je ukazal, naj pričnejo s pripravami za osvojitve Konstantinopla. Aprila, leta 1453, so Osmani začeli z obleganjem Konstantinopla in dva meseca za tem, so mesto zavzeli. Mehmed II. je Konstantinopel razglasil za novo glavno mesto Osmanskega cesarstva in konsolidiral položaj Osmanskega cesarstva na Balkanu. Osvojil je Srbijo, Peloponez, Bosno in severno Anatolijo. Leta 1475 je osvojil tudi polotok Krim, kjer je ustanovil vazalno državo Krimski kanat. Ko so osvojili Konstantinopel, so začeli s pripravami za napad Italije, da bi ponovno združili nekdanje Rimsko cesarstvo. Leta 1480 je napadel Otranto v Italiji, vendar so se Osmani leto kasneje umaknili iz Italije, zaradi Mehmedove smrti (Imber, 2009, str. 29-36). Bajazid II., sin Mehmeda II., je bil bolj osredotočen na to, da sklene mirovne pogodbe z Evropo, saj so vojne njegovega očeta povzročile nekaj finančnih težav in nezadovoljstva v Osmanskem cesarstvu. Leta 1484 je napadel Moldavijo in jo prisilil v vazalstvo. Priključil je tudi nekaj mest v Ukrajini in nekaj Benečanskih mest v Grčiji in Albaniji (Imber, 2009, str. 38). Med vladavino Selima I. so Osmani osvojili Sirijo, Egipt in pod svojo oblast spravili še Meko in Medino, muslimanski sveti mesti. S tem se je povečal vpliv muslimanske kulture v Evropi, saj je prišlo do več interakcij med Srednjim vzhodom in Balkanom. V tem obdobju so Osmani imeli tudi pomorske vojne s Portugalci v Rdečem morju (Ágoston & Masters, 2009, str. 511). Kasneje so Osmani priključili še večino Severne Afrike in Jemen. V tem obdobju so osmanske ladje za kratek čas dominirale Sredozemlju, v vojni proti Španiji. Ni pa jim uspelo zavzeti Malte. Leta 1535 je Sveto rimsko cesarstvo sicer zmagalo pomembno vojno proti Osmanom, vendar se je francoski kralj naslednje leto zavezal z Osmani in skupaj so jih premagali v bitki pri Prevezi. Kasneje je francoski kralj Franc I. prosil Sulejmana za pomoč v vojni proti Špancem. V tem času so Osmani zavzeli nekaj ozemlja od Špancev, Dalmacijo, nekaj otokov od italijanskih republik in tudi nekaj mest od Portugalcev na Arabskem polotoku (Imber, 2009, str. 44-57).

1.2 Konec ekspanzijske politike

V drugi polovici 16. stoletja so Osmani zavzeli Ciper, vendar so večino svoje mornarice izgubili v porazu proti večjemu številu evropskih držav, v bitki pri Lepantu (Imber, 2009, str. 63). V 17. stoletju so se Osmani osredotočili na vojno s Perzijci, na vzhodu, in kasneje s Habsburžani, na severu. V drugi polovici 17. stoletja si je Osmansko cesarstvo vojaško in finančno opomoglo pod vodstvom velikih vizirjev iz Köprülü družine. Nadaljevali so svoja osvajanja Evrope in zavzeli nekatera območja Habsburžanov, Republike obeh narodov, Rusije in Kreto. Višek ekspanzijske politike pa so dosegli z drugim obleganjem Dunaja, leta 1683 (Imber, 2009, str. 67-86). Krščanska koalicija je na Dunaju, pod vodstvom poljskega kralja Jana III. Sobieskega, poskrbela za uničujoč poraz Osmanskega cesarstva (Leitsch, 1983).

Na pobudo papeža so Poljska, Avstrija, Benetke, Papeška država in kasneje še Rusija, ustanovili Sveto ligo. Zavzeli so Madžarsko in Beograd. Tudi Krimski kanat, ki so bili vazali Osmanskega cesarstva in so jim redno pomagali v vojni, so od leta 1686 dalje morali braniti svoje ozemlje pred invazijo Rusov. Leta 1688 so Osmani spet zavzeli Srbijo, zaradi devetletne vojne med evropskimi državami, leta 1697 pa so Habsburžani osvojili osmansko Transilvanijo. Vojna med Sveto zvezo in Osmanskim cesarstvom se je s Karlovškim mirom zaključila leta 1699 (Ágoston & Masters, 2009, str. 160, 547-584).

Največjo grožnjo za Osmansko cesarstvo je v 18. stoletju predstavljala Rusija. Leta 1709 so Osmani in Švedi celo ustanovili zvezo proti Rusom, leta 1735 pa so Rusi in Avstrijci skupaj napadli Osmane. Rusko-Turška vojna se je začela leta 1768 in zaključila s Kučukkajnarškim mirom leta 1774. Hkrati so tudi odvzeli osmanski Krimski kanat in ga postopoma priključili Rusiji (Ágoston & Masters, 2009, str. 25, 491-493).

V 18. in 19. stoletju je prišlo do kar nekaj spopadov med Rusi in Turki in nekateri v Osmanskem cesarstvu so bili mnjenja, da so Rusiji dale prednost reforme Petra Velikega. Zato so tudi Turki začeli z nekaterimi vojaškimi reformami konec 18. stoletja (Ágoston & Masters, 2009, str. 60-61, 345).

1.3 Propad Osmanskega cesarstva

Srbska revolucija proti Osmanom je leta 1804 predstavljala začetek nacionalizma za narode Balkana. Leta 1821 so Grki napovedali vojno proti Turkom in leta 1830 so Srbi pridobili večjo avtonomijo. Leta 1853 se je začela tudi Krimska vojna, kjer so se Osmani, skupaj z Britanskim imperijem in Francijo, bojevali proti Rusom za Krim in nekatera balkanska ozemlja Osmanskega cesarstva. Vojno so zmagali in ozemlje obdržali. V tem obdobju so se Osmani tudi prvič zadolžili v tujini. Leta 1877 pa je spet prišlo do vojne med Rusijo in Osmanskim cesarstvom. Z zmago Rusije nad Osmani se je začela migracija nekaterih muslimanskih ljudstev iz kavkaških provinc Rusije v Osmansko cesarstvo. Tudi

muslimanski begunci iz Balkana so se preselili v preostanek Osmanskega cesarstva (Ágoston & Masters, 2009, str. 236, 495-499, 517).

Berlinski kongres leta 1878 je bilo srečanje med evropskimi voditelji, za nujno stabilizacijo razmer na Balkanu. Bolgarija je v tem obdobju postala samostojna država po skoraj 500 letih, prav tako Romunija, Bosno in Hercegovino je zasedla Avstro-Ogrska, Ciper pa je zasedel Britanski imperij. Pod Osmanskim cesarstvom so ostali nekateri deli Bolgarije in Grčije ter Makedonija. Bolgari, Srbi in Grki so zaradi tega tudi napadli Osmane v balkanskih vojnah, leta 1914. Pred tem so Turki izgubili Libijo v vojni z Italijo, leta 1912 (Ágoston & Masters, 2009, str. 29, 102, 336, 498-499, 519).

Turško nacionalistično gibanje, Mladi Turki, je v Osmanskem cesarstvu prevzelo oblast z revolucijo leta 1908. Avgusta 1914, v prvi svetovni vojni, so Osmani in Nemci ustanovili zvezo proti Rusom. Ena bolj znanih bitk v tem času, ki se je odvijala v Osmanskem cesarstvu, je bila bitka pri Galipoliju. V tem času so Turki vso armensko manjšino cesarstva obtožili sodelovanja z Rusi. Začeli so z masovno deportacijo Armencev in drugih ljudstev iz osmanskega ozemlja in zaradi množičnih ubojev naj bi jih umrlo nekje od 200.000 do 2 milijona. Tudi arabsko revolucijo, proti Osmanom, so podpirale mnoge evropske sile (Ágoston & Masters, 2009, str. 45-46, 424, 599-600).

1.4 Trgovinski in politični odnosi med Evropo in Osmanskim cesarstvom

Trgovina je vedno bila pomemben del osmanskega gospodarstva. S širjenjem cesarstva so prevzeli kontrolo nad velikim številom pomembnih gospodarskih poti. S kontrolo nad trgovskimi potmi med vzhodom in zahodom, so ustvarili trgovski monopol za skoraj 400 let (Ágoston & Masters, 2009, str. 568). Ko so zavzeli Konstantinopol, so tudi prevzeli kontrolo nad pomembnim delom svilene poti, po kateri so Evropejci trgovali z Azijo, in jo blokirali. Kasneje je odkritje novih morskih poti Evropejcem omogočilo, da so se lahko izognili osmanskemu tržnemu monopolu. V 15. in 16. stoletju so se Osmani osredotočali na to, da bi bili gospodarsko samozadostni. Zaradi tega je bilo veliko več izvoza, kot uvoza. Malo trgovanja s tujino pa je vodilo do počasnejše gospodarske rasti, kot pri evropskih državah. Osmanski sultani so Benečanom, Genovi in kasneje še Franciji, dali posebne trgovske pravice. V 19. stoletju so v Osmanskem cesarstvu začeli uvajati prosti trg, kar je vodilo do velike rasti izvoza in uvoza Cesarstva (Ágoston & Masters, 2009, str. 569-570).

Osmansko cesarstvo si je malo po začetku krimske vojne, zaradi finančnega pritiska vojne, prvič v svoji zgodovini sposodilo tuj kapital od evropskih bank. Sposojali pa so si predvsem od britanskih in francoskih bank. Leta 1875 je Osmansko cesarstvo razglasilo državni bankrot, z zunanjim dolgom v višini 217 milijonov britanskih funtov. Šest let kasneje so ustanovili Osmansko administracijo za državni dolg (OPDA), s čimer so evropski upniki postali imetniki obveznic in posebnih pravic za pobiranje določenih davkov v Osmanskem cesarstvu. V začetku 20. stoletja se je zunanji dolg spet povečal zaradi evropskih posojil, ki

so jih Osmani potrebovali za izgradnjo novih železnic, pristanišč in ostalih projektov v cesarstvu (Ágoston & Masters, 2009, str. 180-183).

Osmani so med leti 1384 in 1600 poslali 145 začasnih odposlancev v Benetke. Takrat so bili osmanski ambasadorji večinoma začasni, šele leta 1793 so poslali prvega stalnega ambasadorja Jusufa Aga Efendija v London. Osmani so ustanovili stalna veleposlaništva v Londonu, Parizu, Berlinu in na Dunaju. Ambasadorji iz tujih držav pa so v Osmansko cesarstvo začeli prihajati po osvojitvi Konstantinopla. Prvi je bil Benečan Bartelemi Marcello, leta 1454, drugi pa francoz Jean de la Foret, leta 1535. Kasneje sta ta dva ambasadorja, neuspešno, poskusila preprečiti prihod britanskega ambasadorja, nato pa so vsi trije, na isti način, poskusili preprečiti prihod nizozemskega ambasadorja (Yurdusev, 2004). Kljub vojaškim spopadam med državama na začetku, so Osmani in Francozi ustanovili zavezništvo proti Habsburžanom leta 1532. Kasneje so podpisali tudi prve komercialne pogodbe in Francozi so stalnega ambasadorja, leta 1535, prvič poslali v Konstantinopel. Odnosi so se poslabšali, ko je leta 1798 Napoleon napadel Egipt, ki je bil osmanska provinca. Francozi so imeli privilegirane trgovske pogoje v Osmanskem cesarstvu vse do leta 1923. Konec 19. stoletja je francoščina postala najpopularnejši tuj jezik med izobraženimi Osmani in francoska literatura je imela velik vpliv na osmansko literaturo (Ágoston & Masters, 2009, str. 221-224, 514-115).

2 RAZVOJ ODNOSOV MED REPUBLIKO TURČIJO IN EVROPO

2.1 Osamosvojitvena vojna in Atatürk

Zmagovalci 1. svetovne vojne so na mirovni konferenci v Parizu leta 1919 določili, kako bodo razdelili Osmansko cesarstvo s Sevreško pogodbo. Grki so napadli Osmansko cesarstvo, da bi jih prisilili v podpis Sevreške pogodbe (Ágoston & Masters, 2009, str. 520-522).

Maja 1919 je Mustafa Kemal Pasha zapustil Konstantinopel in odšel v Samsun. Začel se je srečevati z ostalimi nacionalističnimi uporniki in iskati podpornike. V začetku leta 1920 so Britanci zasedli Konstantinopel, začeli zapirati turške nacionaliste in prevzeli nadzor nad osmanskim parlamentom. Turški revolucionarji so svoj parlament začeli sestavljati v Ankari. Prav tako so Turki zmagali v vojni proti Grkom in Armencem. Med vojno za samostojnost Turčije jih je finančno in z orožjem podpirala Sovjetska zveza. 1. novembra 1922 je Velika narodna skupščina Turčije volila za odpravo osmanskega sultanata in zadnji osmanski sultan je državo zapustil na britanski ladji. S tem je bilo konec cesarstva, ki je bilo ustanovljeno pred več kot 600 leti. 29. oktobra 1923 je bila razglašena Republika Turčija in Mustafa Kemal Atatürk je postal predsednik. Uvedel je Atatürkove reforme, z namenom, da modernizira in sekularizira državo (Ágoston & Masters, 2009, str. 56-59).

Julija, leta 1923, se je podpisala Lozanska pogodba, ki je priznala samostojnost Republike Turčije, in 10 tednov za tem so evropski zavezniki zapustili Konstantinopol, ki so ga Turki preimenovali v Istanbul. Lozanska pogodba je tudi določila status Dardanel in Bosporja (Ágoston & Masters, 2009, str. 323-325).

2.2 Odnosi med Evropsko unijo in Turčijo

Med drugo svetovno vojno je bila Turčija nevtralna država, a so vseeno podpisali pogodbo z Veliko Britanijo, ki bi jih branila v primeru nemškega napada. Pred vojno je bila Nemčija največji trgovski partner Turčije. Francozi in Britanci so, proti nemškim interesom, izdali Turčiji posojila za nakup vojaške opreme in ostalih surovin. Med vojno pa je Turčija še naprej trgovala z obema stranema, kljub temu, da so zavezniki takrat želeli preprečiti turški izvoz kroma v Nemčijo. Turški voditelji so se leta 1943 sestali z zavezniki in februarja 1945 so napovedali vojno Nemčiji in Japonski. Vendar je bilo to le simbolično, z namenom, da so se kasneje lahko pridružili nastajajoči Organizaciji združenih narodov. Po drugi svetovni vojni je Turčija postala ena od ustanovitvenih držav Organizacije združenih narodov. Izboljšali so odnose z zahodom, postali člani Sveta Evrope, leta 1950, in tudi del zveze NATO, leta 1952. Isti čas pa so se poslabšali odnosi s Sovjetsko zvezo (Zürcher, 2004, str. 203-205, 234-235).

Leta 1963 je bil podpisan "Sporazum o ustanovitvi sodelovanja med republiko Turčijo in Evropsko skupnostjo", ki je bolje poznan kot Ankarski sporazum. Cilj sporazuma je bila vključitev Turčije v carinsko unijo z Evropsko skupnostjo, končni cilj pa članstvo Turčije v Evropski skupnosti. Sporazum je začel veljati 12. decembra 1964. Leta 1970 se je uveljavil še en protokol, ki naj bi časovno določil, kdaj se bodo odpravile carinske dajatve in kvote za trgovanje med Turčijo in Evropsko skupnostjo. Leta 1987 je Turčija uradno zaprosila za članstvo v Evropski skupnosti. Evropska komisija je dve leti kasneje potrdila morebitno članstvo Turčije v prihodnosti. V devetdesetih letih se je Turčija bolje integrirala v Evropsko unijo in se leta 1995 celo dogovorila za carinsko unijo. Leta 1999, na zasedanju Evropskega sveta v Helsinkih, je Evropska unija priznala Turčijo kot kandidatko za vstop (Embassy of the Republic of Turkey Washington D.C., 2007).

Naslednji pomemben korak za Turčijo je bilo zasedanje Evropskega sveta v Kopenhagnu, leta 2002. Evropski svet je napovedal, da, če Turčija do konca leta 2004 izpolnjuje kopenhaške politične kriterije, bodo takoj začeli s pogajanjmi za vstop Turčije v Evropsko unijo (Council of the European Union, 2002). Konec leta 2004 so se voditelji članic Evropske unije strinjali s pričetkom pogajanj o vstopu Turčije v Evropsko unijo, vendar sta Avstrija in Nemčija raje predlagali pogajanja o privilegiranem partnerstvu, namesto članarine Turčije v EU. Vseeno so se pogajanja za vstop Turčije v Evropsko unijo začela (Today's Zaman, 2005).

Od takrat naprej so se pojavile mnoge težave pri pogajanjih za vstop Turčije v Evropsko unijo. Francija in Avstrija sta napovedali, da bosta imeli referendum za odločitev o vstopu

Turčije (EUBusiness, 2009a; EUBusiness, 2009b). Ena glavnih ovir so bili tudi slabi odnosi Turčije s Ciprom (Beunderman, 2006). Zaradi teh težav, je Evropska unija, konec leta 2006, ustavila pogovore v osmih od 35. ključnih področjih za vstop (Castle, 2006). Konec leta 2009 je Republika Ciper blokirala šest poglavij pogajanj o vstopu Turčije v Evropsko unijo in trdili so, da mora Turčija prvo normalizirati odnose s Ciprom. Ta poglavja so bila, med drugim o sodstvu, temeljnih pravicah, energiji, izobrazbi in kulturi. Od junija 2010, do danes, se niso odprla nobena nova poglavja v pogajanjih (Famagusta Gazette, 2013).

Trenutno ni nobenega poglavja v pogajanjih, ki bi ga lahko Turčija odprla, razen tista, ki se po navadi odprejo šele ob koncu pogajanj. To so poglavja o socialni politiki, konkurenčni politiki, zaposlitvi in javnih naročilih (Vesterbye, 2013).

Ko je turški predsednik vlade, Recep Tayyip Erdogan, obiskal Nemčijo leta 2012, je povedal, da Turčija pričakuje postati član Evropske unije do 100. obletnice Republike Turčije, leta 2023. To bi lahko bil tudi namig, da načrtujejo prekinitev pogajanj za vstop, če pogovori ne vodijo do nobenih rezultatov (EURACTIV & Reuters, 2012).

20. junija 2013 je Nemčija blokirala nov začetek pogovorov za vstop Turčije v Evropsko unijo, ker je turška vlada zatrla demonstracije v Istanbulu (The New York Times, 2013).

15. julija 2016 je v Turčiji del vojske poskusil izvesti državni udar, kar se je v zgodovini Republike Turčije sicer zgodilo že večkrat. Razlog, za poskus državnega udara, naj bi bilo poslabšanje sekularizma, demokracije, človekovih pravic in zunanjih odnosov Turčije. Po neuspelem udaru so se po vsej državi začele čistke političnih disidentov, vojakov, policajev, sodnikov, guvernerjev in učiteljev (Al Jazeera, 2017). Predsednik Erdogan je tudi omenil, da bi Turčija, kot predpogoj za vstop Turčije v EU, lahko spet uvedla smrtno kazen, ki je bila ukinjena leta 2004. Turčija je član Sveta Evrope in je ratificirala Evropsko konvencijo o človekovih pravicah, zaradi česar je zakonsko vezana, da ponovno ne uveljavi smrtne kazni. Nemčija je tudi povedala, da bi ponovna uveljavitev smrtne kazni pomenila konec pogovorov za vstop Turčije v EU. Novembra istega leta pa je predsednik Erdogan napovedal, da bodo v Turčiji izvedli referendum o nadaljevanju pogovorov z EU (Reuters, 2016).

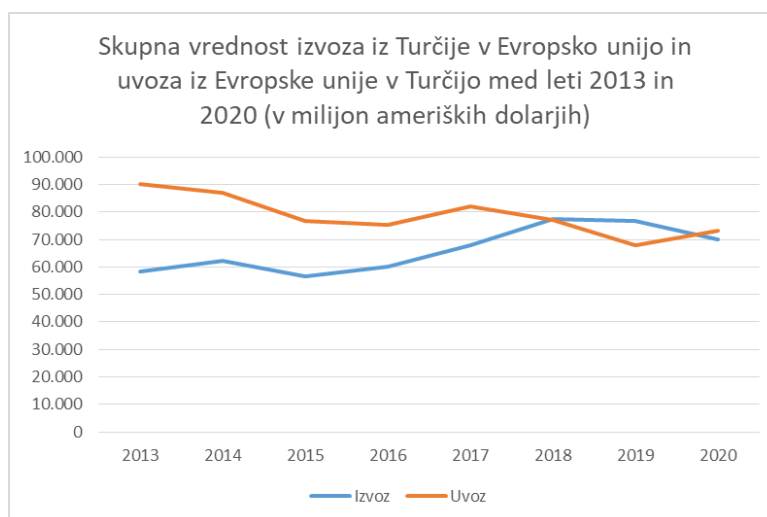
Isti mesec je Evropski parlament glasoval za nezavezujočo resolucijo, s katero so prosili Evropsko komisijo, naj začasno prekine pogajanja o vstopu Turčije v EU, zaradi reakcij turške vlade po poskusu državnega udara (BBC News, 2016). Decembra je Evropski svet odločil, da zaradi trenutnih razmer v Turčiji ne bodo odprli novih področij v pogovorih o vstopu Turčije v EU (Kemp, 2016). Ko je Evropska komisija leta 2018 izdala predlog proračuna za obdobje 2021-2027, je ta vseboval financiranje zahodnega Balkana za nadaljnjo širitev EU, ni pa omenil Turčije (Ahval News, 2018). Svet za splošne zadeve EU je istega leta tudi povedal, da so se pogajanja s Turčijo skoraj popolnoma ustavila in novo napredovanje, na področju carinske unije, med Turčijo in EU, ni predvideno. Povedali so tudi, da je Evropski svet zaskrbljen o vladavini prava in o osnovnih pravicah v Turčiji

(Council of the European Union, 2018). Februarja leta 2019 pa je odbor Evropskega parlamenta glasoval za prekinitve pogovorov o vstopu Turčije v EU (Reuters, 2019).

3 GOSPODARSKO SODELOVANJE MED TURČIJO IN EU

Turčija in EU sta leta 1995 tvorili carinsko unijo, kar je Turčija izkoristila za povečanje izvoza. Hkrati pa so profitirali od tujih investicij, ki so izvirale iz Evropske unije (Kaminski & Ng, 2007). Kljub temu, da so nekateri turški politiki in ekonomisti trdili, da je najhitrejši način za povečanje izvoza iz Turčije iskanje novih trgovskih partnerjev izven EU (Financial Times, 2013) in je izvoz v EU leta 2013 predstavljal malo več kot tretjino vsega izvoza, se je ta številka spet povečala na več kot 50 % do leta 2018 (Hürriyet Daily News, 2018a). Leta 2018 je Svet za splošne zadeve EU sporočil odločitve Sveta EU, da dodatno delo za modernizacijo carinske unije med EU in Turčijo, ni predvideno (Michael, 2018). Država, v katero Turčija še vedno izvažata največ v letu 2020, je Nemčija. Od skupnega izvoza pa je več kot 50 % šlo v Evropsko unijo. Turčija je med leti 2013 in 2018 iz Evropske unije uvažala več, kot je izvažala, vendar je uvoz z leti padel, izvoz pa naraščal. Leta 2017 in leta 2018 je Turčija izvažala v Evropsko unijo več, kot je uvažala. Leta 2020 pa je bil uvoz spet večji, tako kot je prikazano na sliki 1 (Statista, 2021a; Statista, 2021b).

Slika 1: Skupna vrednost izvoza Turčije v Evropsko unijo in uvoza iz Evropske unije v Turčijo med leti 2013 in 2020 (v milijon ameriških dolarjih)

Prerejeno po Statista (2021a) in Statista (2021b).

Turčija je bila med leti 1999 in 2006 deležna precejšnje rasti investicij s strani Evropske unije. Leta 2003 in leta 2004 so investicije Evropske unije znašale po 1,1 milijarde evrov vsako leto, leta 2005 4,4 milijarde evrov, leta 2006 pa celo 10,5 milijarde evrov. Porast investicij Evropske unije v Turčijo bi lahko bil povezan s privatizacijo v Turčiji in ostalimi reformami za izboljšanje pogojev investiranja. Leta 2003 so v Turčiji sprejeli zakon, ki določa, da se tuje investitorje obravnava isto kot domače, olajšajo se omejitve za tuje

investicije, odpravi se minimalna kapitalska zahteva, omogoča se popolna konvertibilnost pri kapitalu in zaslužku za tuje investitorje, dovoljuje se lastništvo premoženja v Turčiji za tujce, brez omejitev, in priznava se pravica tujih investitorjev do mednarodne arbitraže. Kasneje so sprejeli tudi zakon, ki zniža davek na prihodek pravnih oseb s 30 % na 20 %. Poleg tega so se neposredne tuje investicije tudi povečale, zaradi približevanja Turčije k Evropski uniji in zaradi takratnega izboljšanja gospodarskega stanja. Leta 2006 je bila Grčija med vsemi državami Evropske unije največji investitor v Turčiji. 2,275 milijard evrov je predstavljalo 22 % vseh investicij Evropske unije v Turčijo, kar je bil tudi največji delež. Po velikosti investicij so Grčiji sledile Avstrija, Nemčija, Francija in Velika Britanija. Leto pred tem pa je iz Evropske unije v Turčijo največ investirala Belgija (Eurostat, 2008).

Turčija še vedno prejema finančno pomoč s strani Evropske unije, kot del predvstopne podpore za Turčijo. Med leti 2014 in 2020 je Turčija od EU prejela okoli 740 milijonov evrov letno (European Commission, brez datuma b). Stranka zaveznitva liberalcev in demokratov za Evropo je pozvala za zamrznitev te finančne podpore, ker je Evropski parlament glasoval za prekinitev pogajanj za vstop Turčije v EU (Gotev, 2016). Evropsko računsko sodišče je leta 2017 napovedalo, da bo preiskalo učinkovitost predvstopne podpore, ki jo je Turčija prejela za okrepitev vladavine prava, civilne družbe, temeljnih pravic in demokracije od leta 2007 dalje (Nielsen, 2017).

4 IZZIVI PRI VSTOPU TURČIJE V EU

4.1 Gospodarski problemi Turčije

Od leta 2002 do leta 2019 je Turčija zmanjšala svoj javno-finančni primanjkljaj; z več kot 10 %, na manj kot 3 % bruto domačega proizvoda (BDP-ja) (Investment Office, 2021). Veliko težavo za turško ekonomijo predstavlja visoka stopnja inflacije, kar je tudi vodilo do valutne in dolžniške krize. Stopnja inflacije je konec leta 2020 znašala 10,8 %, julija 2021 pa celo 18,95 % (TRADING ECONOMICS, 2021). Marca, leta 2021, je predsednik Turčije odpustil guvernerja turške centralne banke in njegovega namestnika. Nekdanji guverner je v času šestih mesecev zvišal obrestno mero v Turčiji za 8,75 odstotnih točk. Novi guverner banke je naznanil, da bo razveljavil monetarno politiko nekdanjega guvernerja. Zaradi pričakovanj, da bo turški predsednik pritiskal guvernerja k zmanjšanju obrestne mere in povečanju zunanjskega dolga, je vrednost turške lire spet padla za 14 % (Jean Yackley & Samson, 2021). V preteklosti je visoka stopnja inflacije (ki je bila na eni točki celo 70 %) vodila do visoke deflacije turške lire. Konec leta 2003 je Velika narodna skupščina Turčije sprejela zakon, ki je omogočal odstranitev šestih ničel v turški valuti, kar je ustvarilo novo turško liro. Nova turška lira se je uvedla 1. 1. 2005 in je nadomestila staro turško liro (BBC News, 2004).

Leta 2019 je imela Turčija suficit v trgovinski bilanci, leta 2020 pa deficit v višini 36,7 milijard ameriških dolarjev, zaradi padca izvoza, upada turizma in povečanja uvoza zlata.

Centralna banka Turčije je financirala 80 % primanjkljaja na računu, kar je povzročilo hiter padec deviznih rezerv v Turčiji (The World Bank, 2021a). Covid-19 je močno prizadel Turčijo in njeno gospodarstvo. Turška vlada je leta 2020 začela z ukrepi za ekonomsko stimulacijo. Leta 2020 je turško gospodarstvo zraslo za 1,8 %, kar je bila, za Kitajsko, druga največja gospodarska rast na svetu. Vendar so ti ukrepi povzročili ostale težave v državi, kot so visoka stopnja inflacije, deprecijacija valute in primanjkljaj na trgovinski bilanci. Visoka stopnja inflacije je najbolj prizadela gospodinjstva z nizkimi prihodki, zaradi česar je delež ljudi, ki živijo na pragu revščine, v Turčiji narasel z 10,2 % v letu 2019, na 12,2 % v letu 2020. To je bilo že drugo zaporedno leto, ko se je delež ljudi, ki živijo na pragu revščine v Turčiji, povečal. Pričakovano je, da si bo turško gospodarstvo opomoglo in, da bo v letu 2021 zraslo za 5 %. Sicer je Turčija začela s cepljenjem proti covid-19, vendar zaradi počasnega napredovanja pri cepljenju obstaja nevarnost za ponovno narast okužb in posledično padec gospodarske rasti (The World Bank, 2021b).

4.2 Odnosi Turčije z Grčijo in Ciprom

Standardna širina teritorialnega morja se je večala skozi 20. stoletje. Na začetku je bila tri navtične milje, kasneje šest (11 km), trenutno pa znaša dvanajst navtičnih milj (22 km). Trenutna vrednost je bila določena leta 1982, s Konvencijo Združenih Narodov o pomorskem pravu, vendar se Turčija tej konvenciji ni pridružila, ampak je vseeno uporabila mero dvanajstih milj za svojo preostalo teritorialno morje, razen v Egejskem morju. Teritorialno morje določa tudi zračni prostor države. Grčija zahteva deset navtičnih milj zračnega prostora, kar sicer spada pod najnovejšo širino teritorialnega morja, vendar ne pod tisto, kar priznava Turčija. Zaradi tega je tudi prišlo do mnogih provokacij med grškimi in turškimi vojaškimi letali (Hammoura, 2021).

Turčija je država, preko katere pride ogromno beguncev v Evropsko unijo, naprej pa seveda v Grčijo. Grčija in Turčija sta sklenili nekaj sporazumov za sodelovanje pri preprečevanju ilegalnih mejnih prehodov iz Turčije v Grčijo, vendar Grčija obtožuje Turčijo, da je preveč tolerantna s trgovci z ljudmi. Marca 2016 sta EU in Turčija sklenili dogovor, ki naj bi omejil prehod beguncev iz Turčije v Evropsko unijo med begunsko krizo in EU je Turčiji obljubila finančno pomoč v višini treh milijard evrov. Vseeno pa je zadnja leta vedno več beguncev prihajalo iz Turčije na grški otok Lesbos. Decembra, leta 2020, se je veljavnost pogodbe iztekla, vendar sta jo EU in Turčija podaljšali, in EU je spet poslala finančno pomoč. Pogodba je tudi omenila ponoven začetek pogajanj o vstopu Turčije v EU in pogajanj za vstop turških državljanov v Schengensko območje brez vizuma (Deutsche Welle, 2021).

V preteklosti so turški predsednik, Recep Tayyip Erdogan, in nekateri drugi politiki, podali komentarje o turškem interesu nad grškim ozemljem, ki izvira iz dolge zgodovine konfliktov med Grki in Turki (Naftemporiki, 2016). Prve vojne med Grki in Turki so se začele že v 11. stoletju, v Anatoliji, med Bizantinskim cesarstvom in Seldžuškimi Turki. Od 11. do 15. stoletja so Seldžuški in Osmanski Turki osvojili vso grško ozemlje v Anatoliji in

Konstantinopol. Kasneje so osvojili še skoraj vso današnjo Grčijo in jo priključili Osmanskemu cesarstvu. Leta 1821 je Grčija postala samostojna država, vendar je več kot milijon Grkov ostalo na ozemlju Osmanskega cesarstva. Tudi vsa Anatolija, Konstantinopol, Kreta in nekaj drugih otokov, so ostali pod osmansko oblastjo. Ko so leta 1908 oblast v Osmanskem cesarstvu prevzeli nacionalistični Mladi Turki, se je položaj Grkov in ostalih manjšin še poslabšal. Po koncu prve svetovne vojne, ko so se evropski zavezniki dogovorili za razdelitev turškega ozemlja, je Grčija zavzela Smirno (Izmir), vendar so jih Turki premagali in izgnali. Vojna med Grki in Turki se je končala z Lozansko pogodbo, leta 1923. Ta pogodba je hkrati določila tudi izmenjavo manjšin med Grčijo in Turčijo (Ágoston & Masters, 2009, str. 53, 158, 292, 444, 516). Skoraj 1.500.000 Grkov je moralo zapustiti Turčijo in približno 400.000 Turkov je moralo zapustiti Grčijo. Edine izjeme so bili Istanbul in nekaj manjših otokov v Turčiji, kjer so Grkom dovolili da ostanejo, ter Zahodna Trakija v Grčiji, kjer so dovolili muslimanski manjšini, da ostane. Po vojni se je začela normalizacija razmer, nekaj državnih obiskov in odprtje ambasad (Howland, 1926).

Eden redkih pozitivnih stikov med državama v zadnjih letih je bila medsebojna pomoč pri nadzoru požarov, ki so goreli po Turčiji in Grčiji. Turški predsednik se je kasneje tudi zahvalil Grčiji za pomoč (Hürriyet Daily News, 2021). Leta 2017 je grški predsednik nasprotoval ustavitvi vstopnih pogajanj s Turčijo (Hürriyet Daily News, 2017). Glede na raziskavo javnega mnenja v Grčiji, pa je le ena četrtina Grkov mnenja, da ima Turčija prostor v Evropski uniji. (Repa, 2005) Ko so med drugo svetovno vojno sile osi zasedle Atene, je bila Turčija prva država, ki je poslala humanitarno pomoč (WW2 HistoryBook, 2021), vendar so leto za tem v Turčiji uvedli davek za nemuslimanske manjšine. Cilj tega davka je bil, da končajo ekonomski vpliv narodnih manjšin v Turčiji (BRILL, 2010). Med hladno vojno sta se obe državi pridružili zvezi NATO (CVCE, brez datuma).

Leta 1955 je prišlo do Istanbulskega pogroma nad grško manjšino, leta 1964 pa so izgnali 50.000 Grkov iz Turčije (de Zayas, 2007). Turška invazija severnega Cipra, leta 1974, je še dodatno poslabšala odnose z Grčijo, kar je še danes eden največjih sporov med državama (Hussein, 2021). Zaprli so nekaj grških institucij, kot so grška sirotišnica (Hürriyet Daily News, 2018b) in nekatere šole za grško manjšino. (Gross, 2014) Nacionalizirano je bilo tudi ozemlje grških kmetov na turških otokih in kasneje še vse verske šole, med drugimi tudi tiste, ki so bile v lasti grške manjšine (Hürriyet Daily News, 2013).

Spori med Turčijo in Grčijo se nanašajo tudi na manjše spopade med vojaki na meji (Los Angeles Times, 1986), turško zadržanje grških vojakov (Reuters, 2018), grško iskanje nafte v Egejskem morju (UPI, 1987), grški sprejem turških azilantov po neuspelem državnem udaru v Turčiji leta 2016 (Hürriyet Daily News, 2018c).

Turčija ne priznava Republike Ciper ter ciprskim ladjam in letalom ne dovoli dostopa do turških pristanišč in letališč, kar pa je eden od predpogojev za vstop Turčije v EU. Zaradi tega je EU tudi ustavila pogovore na osmih področjih (Castle, 2006). Leta 2009 pa je

Republika Ciper blokirala šest poglavij pogajanj za vstop Turčije v EU (Famagusta Gazette, 2013).

Odnosi med Turčijo in Ciprom so napeti zaradi istih zgodovinskih razlogov kot pri Grčiji in segajo v preteklost, do časov Osmanskega cesarstva. Na Ciper so prvi Turki prišli leta 1571, ko je Osmansko cesarstvo osvojilo otok, z večinoma grškim prebivalstvom. Leta 1878 je, zaradi Ciprske konvencije, Ciper prišel pod oblast Velike Britanije. Med leti 1955 in 1959 so se grški prebivalci Cipra upirali Britancem in zahtevali združitev z Grčijo, vendar je Ciper leta 1960 postal samostojna država (Ágoston & Masters, 2009, str. 165-167). Spopadi med grškimi in turškimi prebivalci so vodili do tega, da so Združeni narodi tja poslali mirovno misijo, ki je tam vse do danes (UNFICYP, brez datuma).

Leta 1974 so grški nacionalisti na Cipru izvedli državni udar s pomočjo grške vojaške junte. Turčija je kasneje zasedla severni del otoka, kjer so tvorili državo Turška republika Severni Ciper. Turška republika Severni Ciper je še danes mednarodno priznana le s strani Republike Turčije, vse ostale države pa jo priznavajo kot del Republike Ciper (Hussein, 2021). Leta 2004 je potekal referendum za ponovno združitev Cipra, ki so ga turški prebivalci večinoma podprli, vendar so grški prebivalci, pod danimi pogoji, z veliko večino glasovali proti (Sachs, 2004). 1. maja 2004 je Republika Ciper postala članica EU. V zadnjih letih so se odnosi med Republiko Ciper in Turško republiko Severni Ciper izboljšali in leta 2014 so spet začeli s pogovori o razrešitvi konflikta, ki so jih podpirale tudi Turčija, Grčija in Evropska unija. Pogovori so se nadaljevali do leta 2017, vendar so bili neuspešni (Psaropoulos, 2021).

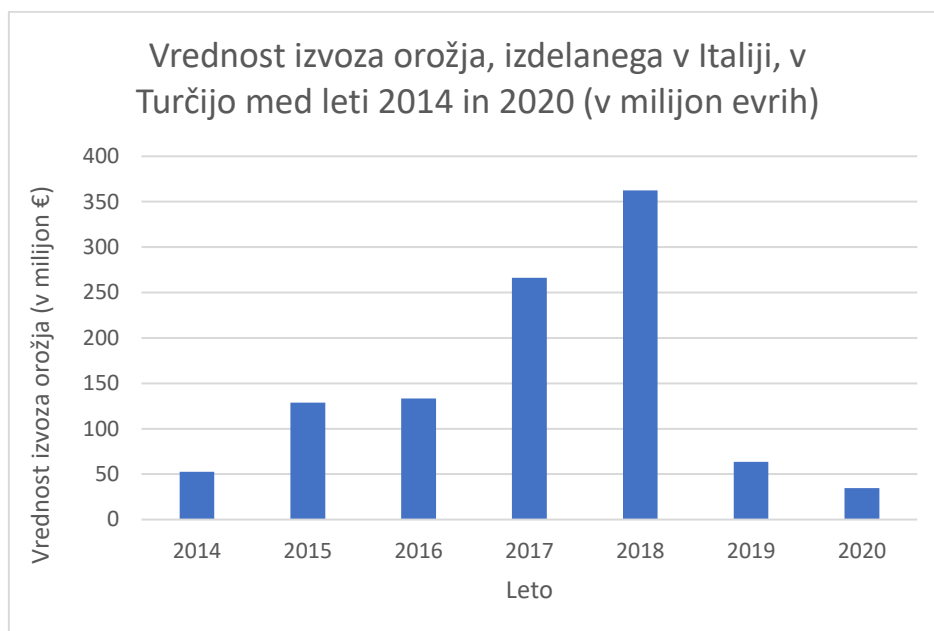
4.3 Odnosi Turčije z ostalimi sosednjimi državami

Turčija nikoli ni priznala armenskega genocida, ki ga je izvajalo Osmansko cesarstvo med leti 1915 in 1917. Turčija je porabila več milijon dolarjev za lobiranje proti resolucijam, ki bi priznale armenski genocid in že več kot sto let poskušajo prepričati druge države, da genocid zanikajo. Trenutno genocid priznava 31 držav, vključno z ZDA, Rusijo, Armenijo in 17 članic EU. Turčija in Armenija še danes nimata uradnih diplomatskih odnosov (BBC News, 2021). Leta 2006 (European Parliament, 2006) in ponovno leta 2011 so v Evropskem parlamentu glasovali proti temu, da bi priznavanje genocida postal predpogoj za vstop Turčije v EU (ArmeniaNow, 2011).

Zaradi turške ofenzive v Siriji, leta 2019, sta Francija in Nemčija (de La Baume, 2019) uvedli nove omejitve izvoza orožja v Turčijo. Francija in Švedska sta s strani celotne EU izrazili namen, da podpreta orožni embargo proti Turčiji. Pogovori o tem so se v EU začeli 13. 10. 2019 (Emmott & Irish, 2019) in tudi Italija, ki je bila pred tem največji izvoznik orožja, je ustavila prodajo orožja v Turčijo. Naslednji dan so se vse članice EU strinjale s prenehanjem prodaje orožja Turčiji, vendar niso sklenili embarga za celotno EU (ANSA, 2019). To je tudi razvidno na sliki 2, kjer je prikazan porast izvoza orožja iz Italije v Turčijo in kasnejši padec izvoza. Do leta 2018 je izvoz močno naraščal. Takrat je znašal 362,3 milijona evrov. Po tem, ko so se začeli pogovori o orožnem embargu proti Turčiji, s strani Evropske unije, pa je ta

številka padla na 63,7 milijonov evrov. Le 2020 se je ta številka še znižala, in sicer na 34,6 milijona evrov. (Statista, 2021c)

Slika 2: Vrednost izvoza orožja, izdelanega v Italiji, v Turčijo med leti 2014 in 2020 (v milijon evrih)

Prirejeno po Statista (2021c).

4.4 Človekove pravice v Turčiji

Evropska unija je bila zelo kritična do določila, ki pravi, da vsak, ki javno žali turški narod, državo in parlament, lahko prejme zaporno kazen med pol leta in dvema letoma. To se je tudi pokazalo med sojenjem turškega pisatelja, ki je govoril o ubojih Kurdiv in Armencev med armenskim genocidom (Dymond, 2005).

Evropski parlament je v svojem poročilu o socialnem, ekonomskem in političnem položaju žensk v Turčiji, poudaril, da je spoštovanje človekovih pravic eden temeljnih pogojev za vstop Turčije v EU. V Poročilu so tudi omenili, da zakoni v Turčiji sicer zadostno zagotavljajo pravice žensk, vendar je implementacija teh pomanjkljiva (European Parliament, 2007). Leta 2021 se je Turčija umaknila iz Istanbulske konvencije (Yalcinalp, 2021).

Leta 2018 so v Turčiji potekale volitve v izrednem stanju, zaradi poskusa državnega udara, ki se je zgodil leta 2016. Za volilne kampanje je bila značilna medijska cenzura in represija nasprotnikov vlade. Zaprtih je bilo veliko novinarjev in parlamentarcev. Izredne razmere v Turčiji so se končale avgusta leta 2018, vendar so namesto tega uvedli nove zakone, ki zagotavljajo državnim voditeljem isto moč, kot so jo imeli med izrednimi razmerami v državi, med drugim tudi izvršilno oblast, da odpustijo javne uslužbence in sodnike. Po

neuspešnem poskusu državnega udara leta 2016, so v Turčiji odpustili 130.000 javnih uslužbencev, zaradi obtožbe o sodelovanju s terorističnimi skupinami. Za veliko sojenj, povezanih z obtožbami o terorizmu v Turčiji, ne obstaja prepričljivih dokazov in metoda obtožbe posameznikov terorizma, da se jih lahko zadrži za dlje časa pred sojenjem, je postala precej pogosta. Poleg tega je Turčija še vedno država z največ zaprtimi novinarji na svetu. Večina turških medijev promovira ideje trenutne vlade in jim manjka samostojnosti (Human Rights Watch, 2018).

Kot je razvidno na Sliki 3, je Turčija leta 2020 imela, poleg Rusije, največ nerešenih primerov na Evropskem sodišču za človekove pravice (Statista, 2021d). Leta 2007 je bilo na Evropskem sodišču za človekove pravice 2.830 prijav proti Republiki Turčiji in 331 obsodb. Od tega je bilo 319 obsodb izrečenih proti Republiki Turčiji. Leta 2011 se je Turčija uvrstila na prvo mesto seznama držav z največ kršitvami človekovih pravic, ki so predstavljene pred Evropskim sodiščem za človekove pravice (INFO-TÜRK, 2008).

Eurobarometer je leta 2006 naredil javno raziskavo mnenja o širitvi EU. Prebivalci EU menijo, da je največja ovira za vstop Turčije v EU spoštovanje človekovih pravic in pravic manjšin. Prav tako je bilo 48 % vseh anketiranih proti vstopu Turčije v EU, medtem, ko je bilo le 39 % za vstop, tudi, če bi Turčija izpolnjevala vse pogoje za vstop. Vstop Turčije v EU so najbolj podpirali državljani Romunije (66 % za), najbolj nasprotovali pa so državljani Avstrije (81 % proti). Državljeni Turčije sami so s 54 % glasovali za. Vstop Turčije v EU so bolj podpirale nove države članice, kakor stare (EUROBAROMETER, 2006). Zanimivo je tudi to, da sta Belgija (Solmaz, 2018) in Nemčija, kjer turški priseljenci predstavljajo precejšen delež prebivalstva, bili med tistimi državami, ki najbolj nasprotujejo vstopu Turčije v Evropsko unijo (Liu, 2019).

Slika 3: Število nerešenih primerov na Evropskem sodišču za človekove pravice leta 2020

Vir: Statista (2021d).

5 IZGLEDI ZA RAZVOJ PRIHODNIH ODNOSOV MED EU IN TURČIJO

Od prošnje za vstop Turčije v EU do začetka vstopnih pogajanj je minilo 18 let in pogajanja so bila že od začetka težavna. Turčija je v zadnjih letih naredila malo sprememb, ki bi izboljšale vladavino prava in tudi njihova drža do Cipra se ni spremenila. Francija in Nemčija sta izrazili skrbi ob vstopu tako velike države, z večinoma muslimanskim prebivalstvom. Nemška kanclerka, ki je nasprotovala vstopu Turčije v EU, je namesto vstopa predlagala privilegirano sodelovanje med Turčijo in EU. Po poskusu državnega udara, leta 2016, se je stanje demokracije in človekovih pravic v Turčiji, pod Erdoganom, še dodatno poslabšalo. Leta 2018 je EU ustavila pogovore s Turčijo o njenem vstopu v EU. Preklicali so tudi finančno pomoč, ki pripada vsem kandidatkam za vstop v EU. Leta 2020 je EU napovedala, da bo uvedla dodatne sankcije, če Turčija ne umiri svoje agresivne zunanje politike. EU je Turčijo tudi obsodila političnega izsiljevanja z migranti. Hkrati pa so povedali, da so pripravljeni modernizirati carinsko unijo, če se razmere v Turčiji izboljšajo (Scazzieri, 2021).

Odnosi med Evropsko unijo in Turčijo so se v zadnjih letih poslabšali. Leta 2021 je Turčija napovedala, da namerava izboljšati odnose z EU. Turčija namerava modernizirati carinsko unijo z EU, odpraviti obvezni vizum za svoje državljane, ki želijo potovati v EU in namerava biti vključena v sporazume med EU in tretjimi državami. Erdogan je nadomestil guvernerja centralne banke ter finančnega ministra in vlada je napovedala izboljšanje človekovih pravic, skupaj z novo ustavo (Scazzieri, 2021).

Vseeno pa obstaja le mala verjetnost za resno izboljšanje odnosov, saj se je proces vstopa Turčije v EU zavlekel zaradi poslabšanja demokracije v Turčiji in slabih odnosov Turčije z nekaterimi članicami EU ter sosednjimi državami. Turška vlada ima še vedno zelo agresivno držo proti opoziciji. Marsikdo v vladi zagovarja agresivno zunanjo politiko in nasprotuje demokratičnim reformam, ki bi bile potrebne za izboljšanje odnosov z EU. Članice EU se prav tako ne strinjajo z uvedbo sankcij nad Turčijo in marsikatero članico je strah, da bi sankcije še povečale spor s Turčijo. Predvsem Nemčijo je strah, da bi Turčija, ob dodatnih sankcijah, začela pošiljati vedno več migrantov v EU (Scazzieri, 2021).

Gospodarstvo Turčije je še vedno tesno povezano z EU, kamor gre večina turškega izvoza in največ investicij pride v državo iz EU. Kljub temu, da bo EU verjetno uvedla še več sankcij proti določenim turškim politikom, pa obstaja mala možnost, da bodo uvedli večje ekonomske sankcije proti Republiki Turčiji. Verjetno bo EU sledila zgledu ZDA, saj se tudi njihovi odnosi s Turčijo v zadnjih letih slabšajo. EU bi se lahko osredotočila na reševanje težav med Turčijo in državami v Sredozemlju in na Srednjem vzhodu. Za izboljšanje odnosov bi lahko EU v prihodnosti posvetila več pozornosti dialogu s Turčijo glede Cipra, in glede skupne zunanje politike, recimo v Libiji in Afganistanu. Do bolj poglobljenih sporazumov med EU in Turčijo in do odprave obveznega vizuma za turške državljane, verjetno ne bo prišlo v bližnji prihodnosti, saj bo EU od Turčije prej zahtevala spremembo

pravnih aktov. EU in Turčija bosta tudi v prihodnje sodelovali na področju migracij in beguncev. Trenutna finančna pomoč EU za obvladovanje begunske krize je bila dogovorjena do leta 2022 in obe strani se strinjata, da bo za tem potrebna še dodatna pomoč. Končanje dialoga in vstopnih pogajanj s Turčijo bi lahko vodilo do še slabšega odnosa Turkov do EU v prihodnosti, hkrati pa ne bi rešilo nobenih sporov, ki jih ima Turčija s posameznimi članicami EU. Leta 2023 bodo v Turčiji imeli nove volitve, kjer lahko pride do izvolitve nove in EU bolj naklonjene vlade (Scazzieri, 2021).

SKLEP

Odnosi med Evropejci in Turki niso bili vedno idealni. Začeli so se na najslabši možni način in trajalo je več stoletij, preden so se stvari spremenile in so med sabo, namesto vojaško, začeli tekmovati in sodelovati tudi gospodarsko in politično. Kljub nekaterim sporom in težavam, ki so se ohranili iz zgodovine, so se odnosi med Evropo in Turki po osamosvojitvi Turčije, precej izboljšali. V začetku tega stoletja je bila Turčija na dobri poti, da končno vstopi v Evropsko unijo, ko so se uradno začela pogajanja o vstopu. Potem pa so se stvari zapletle, ko se je stanje demokracije v Turčiji začelo slabšati, in njihova zunanja politika je spet začela spominjati na dneve Osmanskega cesarstva. Najprej je EU ustavila nekatera poglavja pogajanja, potem je Ciper blokiral šest poglavij in kasneje je Nemčija blokirala ponovni začetek pogajanj. V zadnjih letih Turčija ni pokazala velikega interesa, da bi naredila spremembe, ki so zahtevane iz strani Evropske unije. Evropska unija pri tem poudarja predvsem vladavino prava in stanje človekovih pravic v Turčiji, ki se v zadnjih letih slabša. Tudi odnosi s sosednjimi državami so se poslabšali. Po drugi strani pa z Evropsko unijo še vedno tesno sodelujejo na področjih gospodarstva in obvladovanja migrantskih tokov preko Turčije v Evropsko unijo.

V zadnjem poglavju sem predstavil še možno prihodnost sodelovanja med Evropsko unijo in Turčijo, po mnenju strokovnjaka za evropsko zunanjo in varnostno politiko – Luigija Scazzierija. Glede na poslabšanje odnosov v zadnjih letih, se poglobljeno partnerstvo ali celo vstop Turčije v Evropsko unijo, ne zdi preveč verjeten. Turčija je sicer to leto napovedala, da namerava izboljšati odnose z Evropsko unijo, vendar bo Evropska unija za vsako nadaljnjo sodelovanje pri carinski uniji in ostalih skupnih projektih s Turčijo, verjetno zahtevala velike spremembe s strani Turčije. Predvsem na področju človekovih pravic in demokracije, ki zadnjih nekaj let trpijo pod trenutno vlado predsednika Erdogana. To, kar bi za izboljšanje odnosov lahko naredila Evropska unija, je, da se osredotoči na rešitev konfliktov med Turčijo in nekaterimi državami članicami. Evropska unija in Turčija bi prav tako lahko bolje sodelovali pri reševanju konfliktov v tretjih državah in pri obvladovanju begunske krize. Vsekakor pa bi bilo verjetno najslabše, če Evropska unija popolnoma zapre vrata za vstop Turčije v Evropsko unijo, saj bi s tem še poslabšali odnos Turkov do njih, hkrati pa ne bi s tem rešili nobenih sporov.

V tej zaključni strokovni nalogi sem se osredotočal predvsem na zgodovino odnosov med EU in Turčijo in na izzive pri vstopu Turčije v EU, saj menim, da je to temeljno za razumevanje, zakaj so danes odnosi kakršni so in, zakaj je še dolga pot do izboljšanja odnosov.

Kljub temu, da ne obstaja velika verjetnost za izboljšanje odnosov med Evropsko unijo in Turčijo v bližnji prihodnosti, pa je težko predvideti, kaj se bo dejansko zgodilo. Leta 2023 so v Turčiji nove volitve, ki bi lahko izboljšale stanje v Turčiji in državo nekega dne celo pripeljale v Evropsko unijo.

LITERATURA IN VIRI

1. Ágoston, G. & Masters, B. (2009). *Encyclopedia of the Ottoman Empire*. Facts on File. Pridobljeno 16. avgusta 2021 z <https://psi424.cankaya.edu.tr/uploads/files/Agoston%20and%20Masters,%20Enc%20of%20Ott%20Empire.PDF>
2. Ahval News. (2018). *EU plans to cut financial assistance to Turkey*. Pridobljeno 15. avgusta 2021 z <https://ahvalnews.com/eu-turkey/eu-plans-cut-financial-assistance-turkey>
3. Al Jazeera. (2017). *Turkey's failed coup attempt: All you need to know*. Pridobljeno 20. avgusta 2021 z <https://www.aljazeera.com/news/2017/7/15/turkeys-failed-coup-attempt-all-you-need-to-know>
4. ANSA. (2019). *Italy to block arms exports to Turkey*. Pridobljeno 17. avgusta 2021 z https://www.ansa.it/english/news/2019/10/14/italy-to-block-arms-exports-to-turkey-di-maio_51e02174-9411-4445-8b44-0d9fca505e37.html
5. ArmeniaNow. (2011). *Spain Says No: Genocide bill rejected*. Pridobljeno 20. avgusta 2021 z https://web.archive.org/web/20160406133257/http://www.armenianow.com/genocide/28146/spain_armenian_genocide_bill
6. BBC News. (2004). *Turkey knocks six zeros off lira*. Pridobljeno 17. avgusta 2021 z <http://news.bbc.co.uk/2/hi/business/4137469.stm>
7. BBC News. (2016). *Euro MPs vote to freeze Turkey EU membership talks*. Pridobljeno 17. avgusta 2021 z <https://www.bbc.com/news/world-europe-38090121>
8. BBC News. (2021). *Q&A: Armenian genocide dispute*. Pridobljeno 18. avgusta 2021 z <https://www.bbc.com/news/world-europe-16352745>
9. Beunderman, M. (2006). *Cyprus threatens to block EU deal on Turkey talks*. Pridobljeno 21. avgusta 2021 z <https://euobserver.com/enlargement/23008>
10. BRILL. (2010). *Capital Tax Law (Varlik Vergisi, 1942)*. Pridobljeno 21. avgusta 2021 z https://referenceworks.brillonline.com/entries/encyclopedia-of-jews-in-the-islamic-world/capital-tax-law-varlik-vergisi-1942-SIM_0004930

11. Castle, S. (2006). EU freezes talks on Turkey membership. *The Independent*. Pridobljeno 22. avgusta 2021 z <https://www.independent.co.uk/news/world/europe/eu-freezes-talks-on-turkey-membership-428085.html>
12. Council of the European Union. (2002). *COPENHAGEN EUROPEAN COUNCIL 12 AND 13 DECEMBER 2002 PRESIDENCY CONCLUSIONS*. Pridobljeno 23. avgusta 2021 z https://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/ec/73842.pdf
13. Council of the European Union. (2018). *ENLARGEMENT AND STABILISATION AND ASSOCIATION PROCESS - Council Conclusions*. Pridobljeno 23. avgusta 2021 z <https://www.consilium.europa.eu/media/35863/st10555-en18.pdf>
14. CVCE. (brez datuma). *Greece and Turkey join NATO* (London, 22 October 1951). Pridobljeno 25.8.2021 z https://www.cvce.eu/en/obj/greece_and_turkey_join_nato_london_22_october_1951-en-c193a825-2f1c-4e12-b26d-d35fab6559f.html
15. de La Baume, M. (2019). *Germany, France to curb arms sales to Turkey over Syria operation*. Pridobljeno 17. avgusta 2021 z <https://www.politico.eu/article/germany-to-curb-arms-sales-to-turkey-over-syria-operation/>
16. de Zayas, A. (2007). *International Law and the Istanbul Pogrom*. Pridobljeno 24. avgusta 2021 z <http://www.greekworks.com/bookstore/images/commentary1-5.pdf>
17. Deutsche Welle. (2021). *Turkey migration deal a 'stain on EU rights record'*. Pridobljeno 19. avgusta 2021 z <https://www.dw.com/en/turkey-migration-deal-a-stain-on-eu-rights-record/a-56903392>
18. Dymond, J. (2005). *EU blasts Turkish author's trial*. Pridobljeno 19. avgusta 2021 z <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/4243102.stm>
19. Embassy of the Republic of Turkey Washington D.C. (2007). *Turkey and EU*. Pridobljeno 20. avgusta 2021 z https://web.archive.org/web/20070927211417/http://www.turkishembassy.org/index.php?option=com_content&task=view&id=57&Itemid=235
20. Emmott, R. & Irish, J. (2019). *Furious with Turkey, EU threatens sanctions, arms embargo*. Pridobljeno 20. avgusta 2021 z <https://www.reuters.com/article/us-syria-security-turkey-eu-idUSKBN1WQ1QE>
21. EUBusiness. (2009a). *French FM turns against Turkey EU entry*. Pridobljeno 19. avgusta 2021 z <https://web.archive.org/web/20090410172721/http://www.eubusiness.com/news-eu/1239099423.42/view>
22. EUBusiness. (2009b). *Turkey, with eye on EU, says determined to reform*. Pridobljeno 19. avgusta 2021 z <https://web.archive.org/web/20090417223231/http://www.eubusiness.com/news-eu/1239805023.06>
23. EURACTIV & Reuters. (2012). *EU will lose Turkey if it hasn't joined by 2023, Erdogan says*. Pridobljeno 19. avgusta 2021 z

- <https://www.euractiv.com/section/enlargement/news/eu-will-lose-turkey-if-it-hasn-t-joined-by-2023-erdo-an-says/>
24. EUROBAROMETER. (2006). *Attitudes towards European Union Enlargement*. Pridobljeno 24. avgusta 2021 z https://web.archive.org/web/20060823004033/http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_255_en.pdf
 25. European Commission. (brez datuma a). *Countries*. Pridobljeno 23. avgusta 2021 z https://europa.eu/european-union/about-eu/countries_en
 26. European Commission. (brez datuma b). *Turkey - financial assistance under IPA II*. Pridobljeno 23. avgusta 2021 z https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/instruments/funding-by-country/turkey_en
 27. European Parliament. (2006). *European Parliament critical of slowdown in Turkey's reform process*. Pridobljeno 24. avgusta 2021 z <https://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=IM-PRESS&reference=20060922IPR10896&language=EN>
 28. European Parliament. (2007). *Women's rights in Turkey: MEPs say improvements still needed*. Pridobljeno 24. avgusta 2021 z <https://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?language=EN&type=IM-PRESS&reference=20070208IPR02887>
 29. Eurostat. (2008). *EU Foreign Direct Investment in Croatia and Turkey*. Pridobljeno 10.9.2021 z <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/3433488/5582916/KS-SF-08-068-EN.PDF.pdf/56245029-95d7-461d-9573-76560f936029?t=1414693594000>
 30. Famagusta Gazette. (2013). *Fule urges Turkey to implement Additional Protocol*. Pridobljeno 23. avgusta 2021 z <https://web.archive.org/web/20140111213307/http://famagusta-gazette.com/fule-urges-turkey-to-implement-additional-protocol-p18332-69.htm>
 31. Financial Times Ltd. (2013). *Silk roads lead to Turkey's resurgent power*. Pridobljeno 22. avgusta 2021 z <https://www.ft.com/content/63c7a992-ae7e-11e2-bdfd-00144feabdc0#axzz2Sv1nMx5G>
 32. Fine, J. V. (1994). *The Late Medieval Balkans: A Critical Survey from the Late Twelfth Century to the Ottoman Conquest*. University of Michigan Press. Pridobljeno 17. avgusta 2021 z <https://babel.hathitrust.org/cgi/pt?id=mdp.39015009950604&view=1up&seq=444&skin=2021>
 33. Gotev, G. (2016). *MEPs urge freezing Turkey membership talks*. Pridobljeno 19. avgusta 2021 z <https://www.euractiv.com/section/enlargement/news/meps-urge-freezing-turkey-membership-talks/>
 34. Gross, A. (2014). *Gökçeada (Imbros) and Bozcaada (Tenedos): preserving the bicultural character of the two Turkish islands as a model for co-operation between Turkey and Greece in the interest of the people concerned*. Pridobljeno 21. avgusta 2021 z <http://assembly.coe.int/nw/xml/News/FeaturesManager-View-EN.asp?ID=782>

35. Hammoura, J. (2021). Turkish-Greek Geopolitical Dispute over the Aegean Sea and its Archipelago. *The Armenian Weekly*. Pridobljeno 21. avgusta 2021 z <https://armenianweekly.com/2021/06/23/turkish-greek-geopolitical-dispute-over-the-aegean-sea-and-its-archipelago/>
36. Howland, C. P. (1926). *Greece and Her Refugees*. Pridobljeno 21. avgusta 2021 z <https://www.foreignaffairs.com/articles/greece/1926-07-01/greece-and-her-refugees>
37. Hürriyet Daily News. (2013). *Turkish mayor invites Greek-origin citizens back to Aegean island*. Pridobljeno 21. avgusta 2021 z <https://www.hurriyetdailynews.com/turkish-mayor-invites-greek-origin-citizens-back-to-aegean-island--43902>
38. Hürriyet Daily News. (2017). *Greece warns ending EU talks with Turkey a mistake*. Pridobljeno 19. avgusta 2021 z <https://www.hurriyetdailynews.com/greece-warns-ending-eu-talks-with-turkey-a-mistake--117812>
39. Hürriyet Daily News. (2018a). *EU's share in Turkey's exports hit 53 percent in February with sharp annual increase: Association*. Pridobljeno 20. avgusta 2021 z <https://www.hurriyetdailynews.com/eus-share-in-turkeys-exports-hit-53-percent-in-february-with-sharp-annual-increase-association-128084>
40. Hürriyet Daily News. (2018b). *Greek Orthodox orphanage, Europe's largest wooden building, awaits salvation off Istanbul*. Pridobljeno 19. avgusta 2021 z <https://www.hurriyetdailynews.com/greek-orthodox-orphanage-europes-largest-wooden-building-awaits-salvation-off-istanbul-132461>
41. Hürriyet Daily News. (2018c). *Seventeen Turkish citizens seek sanctuary in Greece: Greek coastguard*. Pridobljeno 19. avgusta 2021 z <https://www.hurriyetdailynews.com/seventeen-turkish-citizens-seek-sanctuary-in-greece-greek-coastguard-127666>
42. Hürriyet Daily News. (2021). *Turkey to send two firefighting aircraft to Greece*. Pridobljeno 19. avgusta 2021 z <https://www.hurriyetdailynews.com/turkey-to-send-two-firefighting-aircraft-to-greece-166966>
43. Hussein, M. (2021). *Remembering Turkey's invasion of Cyprus*. Pridobljeno 20. avgusta 2021 z <https://www.middleeastmonitor.com/20210720-remembering-turkeys-invasion-of-cyprus/>
44. Human Rights Watch. (2019). *Turkey Events of 2018*. Pridobljeno 15. septembra 2021 z <https://www.hrw.org/world-report/2019/country-chapters/turkey>
45. Imber, C. (2009). *The Ottoman Empire, 1300-1650*. Palgrave Macmillan. Pridobljeno 17. avgusta 2021 z <https://www.pdfdrive.com/the-ottoman-empire-1300-1650-e33711505.html>
46. INFO-TÜRK. (2008). *JITEM's illegal actions cost Turkey a fortune*. Pridobljeno 15. septembra 2021 z https://www.info-turk.be/360.htm?fbclid=IwAR00ITep3fTiIAaccWvfawen-2lalGTNDZWmZ00tTMIS_RRWQ1T3w31SAKY#illegal

47. Investment Office, P. (2021). *ROBUST ECONOMY*. Pridobljeno 18. avgusta 2021 z <https://www.invest.gov.tr/en/whyturkey/top-reasons-to-invest-in-turkey/pages/robust-economy.aspx>
48. Jean Yackley, A. & Samson, A. (2021). *Turkey's lira drops after Erdogan replaces central bank deputy governor*. Pridobljeno 15.9.2021 z <https://www.ft.com/content/da784c15-03b2-4d01-bf7c-c9fa79b45d51>
49. Kafadar, C. (1995). *Between Two Worlds: The Construction of the Ottoman State*. University of California Press. Pridobljeno 17. avgusta 2021 z <https://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.731.5404&rep=rep1&type=pdf>
50. Kaminski, B. & Ng, F. (2007). *Turkey's Evolving Trade Integration*. Pridobljeno 18. avgusta 2021 z https://www.ab.gov.tr/files/ardb/evt/1_avrupa_birligi/1_6_raporlar/1_3_diger/wb_tr_trade_integration_2006.pdf
51. Kemp, D. (2016). *EU says won't expand Turkey membership talks*. Pridobljeno 20. avgusta 2021 z <https://www.yahoo.com/news/eu-says-wont-open-turkey-membership-chapters-165121377.html>
52. Leitsch, W. (1983). *1683: The Siege of Vienna*. Pridobljeno 17. avgusta 2021 z <https://www.historytoday.com/archive/1683-siege-vienna>
53. Liu, I. (2019). *Germany's Largest Minority: What it means to be Turkish in a 'non-immigrant' country*. Pridobljeno 15. septembra 2021 z <https://medium.com/berlin-beyond-borders/when-they-say-integration-the-turkish-community-in-germany-ace516caeef5>
54. Los Angeles Times. (1986). *Three Killed in Greece-Turkey Border Clash*. Pridobljeno 19. avgusta 2021 z <https://www.latimes.com/archives/la-xpm-1986-12-20-mn-4429-story.html>
55. Michael, P. (2018). *EU Council issues strong message about Turkey's obligations*. Pridobljeno 20. avgusta 2021 z <https://cyprus-mail.com/2018/06/26/eu-council-issues-strong-message-about-turkeys-obligations/>
56. Naftemporiki. (2016). *Erdogan: Turkey gave away Aegean islands in 1923*. Pridobljeno 19. avgusta 2021 z <https://www.naftemporiki.gr/story/1153625/erdogan-turkey-gave-away-aegean-islands-in-1923>
57. Nielsen, N. (2017). *Turkey received €1bn in EU money to develop democracy*. Pridobljeno 18. avgusta 2021 z <https://euobserver.com/foreign/138290>
58. Psaropoulos, J. (2021). *Cyprus' reunification: What next after failed talks?* Pridobljeno 22. avgusta 2021 z <https://www.aljazeera.com/news/2021/6/7/cyprus-reunification-is-the-un-process-is-dead>
59. Repa, J. (2005). *Analysis: EU views on Turkish bid*. Pridobljeno 28. avgusta 2021 z <http://news.bbc.co.uk/2/hi/4298408.stm>
60. Reuters. (2016). *Turkey condemns European parliament committee call to suspend accession*. Pridobljeno 20. avgusta 2021 z <https://www.reuters.com/article/us-turkey-eu-idUSKCN1QA0MJ>

61. Reuters. (2018). *Greece says Turkey may be holding two soldiers for political gain*. Pridobljeno 19. avgusta 2021 z <https://www.reuters.com/article/us-greece-turkey-military/greece-says-turkey-may-be-holding-two-soldiers-for-political-gain-idUSKCN1H917K>
62. Reuters. (2019). *Turkey condemns European parliament committee call to suspend accession*. Pridobljeno 20. avgusta 2021 z <https://www.reuters.com/article/us-turkey-eu-idUSKCN1QA0MJ>
63. Sachs, S. (2004). Greek Cypriots Reject a U.N. Peace Plan. *The New York Times*. Pridobljeno 20. avgusta 2021 z <https://www.nytimes.com/2004/04/25/world/greek-cypriots-reject-a-un-peace-plan.html>
64. Scazzieri, L. (2021). *From partners to rivals? The future of EU-Turkey relations*. Pridobljeno 31. avgusta 2021 z <https://www.cer.eu/publications/archive/policy-brief/2021/partners-rivals-future-eu-turkey-relations#section-4>
65. Solmaz, M. (2018). Minorities in Belgium form party, call for better ties with Turkey. *Daily Sabah*. Pridobljeno 15. septembra 2021 z <https://www.dailysabah.com/diplomacy/2018/02/21/minorities-in-belgium-form-party-call-for-better-ties-with-turkey>
66. Statista. (2021c). *Export value of weapons manufactured in Italy to Turkey between 2014 and 2020 (in million euros)*. Pridobljeno 25. avgusta 2021 z <https://www-statista-com.nukweb.nuk.uni-lj.si/statistics/1070902/export-value-of-weapons-from-italy-to-turkey/>
67. Statista. (2021a). *Turkey: value of total exports to the European Union (EU27) from 2013 to 2020 (in million US dollars)*. Pridobljeno 25. avgusta 2021 z <https://www-statista-com.nukweb.nuk.uni-lj.si/statistics/1045699/total-value-of-exports-from-turkey-to-the-european-union/>
68. Statista. (2021b). *Turkey: value of total imports from the European Union (EU27) from 2013 to 2020 (in million US dollars)*. Pridobljeno 25. avgusta 2021 z <https://www-statista-com.nukweb.nuk.uni-lj.si/statistics/1045812/total-value-of-imports-from-european-union-to-turkey/>
69. Statista. (2021d). *Number of pending cases at the European Court of Human Rights in 2020, by country*. Pridobljeno 15. septembra 2021 z <https://www-statista-com.nukweb.nuk.uni-lj.si/statistics/1098904/ecthr-pending-cases/>
70. The New York Times. (2013). *Germany Blocks Turkey's European Union Talks*. Pridobljeno 20. avgusta 2021 z <https://www.nytimes.com/2013/06/21/world/europe/germany-blocks-turkeys-european-union-talks.html>
71. The World Bank. (2021a). *Recent Economic Developments*. Pridobljeno 14. septembra 2021 z <https://www.worldbank.org/en/country/turkey/overview#3>
72. The World Bank. (2021b). *Turkey Economic Monitor: Navigating the Waves*. Pridobljeno 14. septembra 2021 z <https://www.worldbank.org/en/country/turkey/publication/economic-monitor>

73. Today's Zaman. (2005). *3 October 2005 – Turkey Starts Full Membership Negotiations with EU*. Pridobljeno 20. avgusta 2021 z <https://archive.ph/20120919044840/http://www.todayszaman.com/tz-web/detaylar.do?load=detay&link=24900>
74. TRADING ECONOMICS. (2021). *Turkey Inflation Rate*. Pridobljeno 19. avgusta 2021 z <https://tradingeconomics.com/turkey/inflation-cpi>
75. UNFICYP. (brez datuma). *UNFICYP Mandate*. Pridobljeno 21. avgusta 2021 z <https://unficy.unmissions.org/unficy-mandate>
76. UPI. (1987). *Greece opposes reported Turkish oil search in Aegean*. Pridobljeno 20. avgusta 2021 z <https://www.upi.com/Archives/1987/03/26/Greece-opposes-reported-Turkish-oil-search-in-Aegean/6705543733200/>
77. Vesterbye, S. D. (2013). *Turkey: EU political benchmarks 'were given to us'*. Pridobljeno 19. avgusta 2021 z <https://www.euractiv.com/section/global-europe/news/turkey-eu-political-benchmarks-were-never-given-to-us/>
78. Workman, D. (2021). *Turkey's Top Trading Partners*. Pridobljeno 24. avgusta 2021 z <https://www.worldstopexports.com/turkeys-top-import-partners/>
79. WW2 HistoryBook. (2021). *Turkish cargo ship SS Kurtulus before sinking in the Marmara Sea, 1942*. Pridobljeno 21. avgusta 2021 z <https://ww2historybook.com/turkish-cargo-ship-ss-kurtulus-before-sinking-marmara-sea-1942/>
80. Yalcinalp, E. (2021). *Turkey Erdogan: Women rise up over withdrawal from Istanbul Convention*. Pridobljeno 23. avgusta 2021 z <https://www.bbc.com/news/world-europe-56516462>
81. Yurdusev, A. N. (2004). *Ottoman Diplomacy : Conventional or Unconventional?* Palgrave MacMillan.
82. Zürcher, E. J. (2004). *Turkey: A Modern History*. I.B.Tauris. Pridobljeno 20. avgusta 2021 z <https://psi424.cankaya.edu.tr/uploads/files/Zurcher,%20Turkey-A%20Mod%20Hist.PDF>